

Lázadás a civilizáció ellen.

Lothrop Stoddard A. M. Ph. D. a Harvard egyetem professzora, az új élettani tudomány világitásában tárja eléünk a mai civilizáció állapotát és veszélyeit: „The Revolt Against Civilisation” című híres munkájában. (Kiadója: Charles Scribner's Sons. New-York.)

Ez a munka magyarul 1931-ben jelent meg, a „Magyar Jogászegylet” kiadásában ily címen: Lázadás a civilizáció ellen.

A mű célja az, hogy reá mutasson a mai civilizáció ama rettenetes jelenségére, hogy az értékes elemek minden nemzetnél mind jobban és jobban megritkulnak és az értéktelenebb elemek veszik át az irányítást. Ez a könyv a szociológiai meglátás bibliája. Nem fél megmondani az igazat, még ha rettentő is.

Ezt a könyvet a szokásos formában nem lehet helytállóan ismertetni. Ezt a könyvet olvasni kell, mint a Bibliát. Mi ezuttal ismertetés helyett csak egy részt közlünk belőle. (65. lap.):

„Fokozatosan észleljük az erkölcsösség általános lazulását, a gondolatokban és a cselekvésekben a következetesség eltűnését, a közvéleménynek beteges izgulékonyságát és ingadozását, a jellemek lazulását. Bűncselekményeket frivol és érzélgős elkényeztetéssel kezelnek, ami felbátorítja a mindenféle gaffickókat. Az emberek elvesztik az erkölcsi felháborodást és hozzászoktatják magukat ahhoz, hogy azt, mint valami banálist, nem előrehaladottat, nem elegánsat és nem eszes dolgot megvessék. Tények, amelyek ezelőtt örökre lehetetlenné tettek volna egy embert a közéletben, nem akadályozzák meg karrierjét, úgy, hogy gyanus, bemocskolt egyéniségeknek lehetővé válik, hogy felelősségteljes állásokba emelkedjenek, néha ilyenek irányítják a nemzetek ügyeit. Az egészséges közszellem ritkább lesz és kevesebbre lesz értékelve, inkább és inkább póriasabban lesz adagolva. Senki sem botránkozik meg a leghetetlenebb indítványokon, szabályokon és divatokon s a törvényhozásnak és végrehajtásnak örült szabályain akár hazai, akár

nemzetközi ügyekben. Minden demagóg talál követőt, minden bolond támogatókat gyűjt, minden esemény mértéken túl benyomást okoz, nevetséges lelkesedést gyűjt, beteges meglepetést terjeszt, egyik vagy másik irányban erőszakos kinyilvánításokhoz vezet és a hatósági eljárások, amelyek legalábbis haszontalanok, gyakran siralmasak és károsak. Mindenki az ő „jogain” hárfázik és fellázad a törvénynek, vagy a szokásnak bármely korlátozó szabálya ellen saját méltányossága szerint. Mindenki megkísérli, hogy szabaduljon a fegyelem kényszerei alól és hogy lerázza a kötelesség terhét.

Ilyen a degeneráitóság romboló hatása, amely terjed mint rákos üszkösödés és azzal fenyegeti a társadalmat, hogy lényét egészen a velőjéig szétrágja. Az értéktelenség eme támadásai ellen: a degeneráltak és a hátramaradottak ügyesen vezetett légióival szemben, hol keresheti a civilizáció a bajnokait? Hol másutt, mint a fajilag értékesek szerény soraiban, azokban az „A” és „B” törzsekben, amelyek Amerikában például tudjuk, hogy ma alig alkotják az egész népességnek 13 és $\frac{1}{2}\%$ -át? Igen, ez a gazdag meg nem fertőzött vérnek az a „vékony piros vonala,” amely közöttünk és a barbárság s a kaosz között áll. Ebben van egyedüli reménységünk. Ne engedjük magunkat megtéveszteni „kormányról,” „nevelésről,” „demokráciáról” való demagóg locsogással: törvényeink, alkotmányunk, legszentebb könyveink végső elemzésben mind csak pusztá papiros akadályok, amelyek csupán csak addig fognak tartani, amíg mögöttük oly férfiak és nők állanak, akikben értelem van megértésre és *jellem azok fenntartására.*

A civilizációnak ez az életrvonala azonban nemcsak vékony, hanem olyan gyorsasággal vékonyodik, hogy megrémíti azokat, akik a tényeket tisztán látják. Már állítottuk, hogy az emberiség történetében valószínűleg soha azelőtt nem voltak a társadalmi viszonyok a *faji* értékekre oly rombolók, mint ma, mindkét okból, mind az értékes törzsek *kipusztitása, mind az értéktelének sokszorosodása okából.*

T. Gy. dr.

Megjegyzések Herepei Jánosnak Szenczi Molnár Albert halála idejéről szóló cikkére.

Az Erdélyi Múzeum 1933. évi folyamában Herepei János „Szenczi Molnár Albert halála ideje“ c. a. egy értékes adatot közölve, megemlékszik arról, hogy én Tállyai Márton „Anatome Samosatenianistmi“ (Leiden, 1634.) c. munkájának ajánlásából vontam el következtetéseket a Szenczi Molnár Albert halálának idejére vonatkozólag. Ez eljárásom ellenében azt állapítja meg, hogy az az állításom, mely szerint Szabó Károly (nem Dézsi Lajos) kihagyta az ajánlásban felsoroltak közül Tiszabecsi (nem Tiszabécsi) István cluji másodlelkézt, nem egyéb, mint tévedés.

Ezt a megállapítását ő a könyv egyik cluji példánya nyomán tette s a magam utánnézése alapján a budapesti példányokból szintén tanuságot tehetek Herepei mellett, amennyiben ezekben sem fordul elő a Tiszabecsi István neve. Azonban én a műnek debreceni példányából merítettem állításmat, melyre nézve mindaddig, míg az ellenkező be nem bizonyul, kénytelen vagyok ragaszkodni szintén autopsia útján szerzett észleletemhez. Sajnos, jelenleg nem vagyok abban a helyzetben, hogy magából a példányból bizonyítsam a magam igazát, mivel a könyvtárigazgatótól vett értesülés szerint, az elvesztett. Én azt hiszem ugyan, hogy csupán lappang, mivel állítólag már harminc éve veszett el, nekem pedig az 1914—1915-iki tanévben ennek ellenére még a kezemben volt s azóta nem igen fordulhattak elő olyan körülmények, melyek veszendőbe menését idézhették volna elő. Ennélfogva nem apodiktikus bizonyossággal ugyan, mert hiszen nálam sem lehet kizárva még az efféle tévedés sem, de szokásos eljárásom tudatában nem bírok elhinni magamról egy ilyfajta elírást, kivált nem is egyszerű kijegyzés, hanem épen kiigazítás esetében. Miért is egyelőre abban a vélekedésben kell lennem, hogy azzal a nem tulságosan ritka esettel állok szemben, hogy kétféle ajánlással jelent meg a szóban forgó könyv.